

Verschenen	dereactie.be - OPINIE
Auteur	Jan Van Duppen (huisarts in Rotterdam en voormalig parlementslid voor SP.A.)
Datum	2 januari 2013

'Amour', over liefde en de last der jaren

De film 'Amour' van Michael Haneke over liefde en de last der jaren haalde de Gouden Palm te Cannes en werd door de Vlaamse filmrecensenten verkozen tot beste film van 2012. 'Amour' lijkt vooral gemaakt voor wie jong is en voor wie niet in de Benelux woont. Toch werd de bioscoopzaal bij ons bezoek aan 'Amour' tijdens de feestdagen vooral bezocht door bejaarde toeschouwers, mensen die het oude reeds kennen in hun ouders, partners, maar zelf nog niet der dagen zat zijn.

Michael Haneke laat in 'Amour' Jean-Louis Trintignant (80) de confrontatie aangaan met zijn vrouw Emmanuelle Riva (83) nadat ze een beroerte heeft gekregen en steeds meer afhankelijk wordt van hem.

Beklemmend

Met Haneke's recept om het verhaal in stukken te serveren zodat de toeschouwer kan in- en aanvullen naar eigen wens, ervaring en gewoonte, lijkt 'Amour' aan een merkwaardige afstandelijkheid. Dit wordt nog extra aangezet door de wel zeer cerebrale manier waarop de hoofdpersonages uit de Franse BCBG met elkaar omgaan in een rafelig appartement in Parijs waar ze de schijn proberen op te houden. En dat ondanks de bekentenis van hun dochter die bij een sporadisch bezoek nog een herinnering ophaalde aan de geborgenheid en levensvreugde die ze ervaren had wanneer ze hoorde hoe haar ouders de liefde bedreven.

Duif

Nochtans zijn er genoeg aanzetten voor meer en beter: het samen eten in de avondse keuken, het bezoek van de succesvolle oud-leerling piano, van de duif, van de dochter, de bijdehante burens, de scènes in het bed, op het toilet, de revalidatiedans op de overloop. Het optreden van de thuisverpleegster en haar opzeg. Het vangen van de tweede duif was voor mij niet eens meer nodig.

Maar laten we wel wezen, eenieder sterft zijn eigen dood en daarvan bestaan dus oneindige varianten. De kern van 'Amour' draait om de vraag hoe iemand omgaat met de aftakeling van een geliefde en daarover communiceert, minstens met de persoon zelf. Er is geen expliciet overleg, er zijn enkel indirecte uitlatingen: nooit meer terug naar het ziekenhuis, nooit meer zo'n behandeling, ook niet na de tweede beroerte. En dus dood?

Verlossende euthanasie-regeling

En zo blijf je als oud, maar nog lang niet der dagen zat, achter met de vraag van de vele levens en nog meer doden die we moeten sterven. Treed je als geliefde, partner, ouder, kind, vriend, derde zelf op om iemand uit zijn of haar lijden te verlossen als daad van genade.

Zeker wanneer er geen wettelijke euthanasie regeling bestaat zoals het geval is buiten de Beneluxlanden. Vroeger merkte iemand al eens op dat de Benelux boven Frankrijk ligt, omdat zich daar het verstand van Frankrijk bevindt. En het gezond verstand bevindt zich dan in Vlaanderen. Althans gemeten aan de manier waarop wet, burgers en medici omgaan met het levenseinde van mensen die oud en der dagen zat zijn.

Binnen Vlaanderen blijkt de wettelijke regeling in praktijk tot op heden het vlotst gerespecteerd te worden. Elders in Europa en de wereld blijft men ondanks alle mogelijke progressieve ambities en ethische normen met gesloten ogen wijd omheen de hete brei draaien van het uitzichtloze lijden bij de wens tot waardig sterven. Peter Sloterdijk merkte reeds op dat *'waardig sterven het bondgenootschap breekt tussen reactionaire religies en progressieve technocratengeneeskunde, die samen nauwelijks meer dan een hoger creperen toelaten.'*

Wilsonbekwaam?

Maar hoe ga je als partner om met het aftakelen van je geliefde: palliatief beleid starten, opdrijven of versterven, euthanasie?

Wie dit wenst, moet het wel duidelijk en herhaald gevraagd hebben. Al was het maar omdat wie euthanasie uitvoert zich anders niet inleven kan in een mogelijke doodswens. Zeker wanneer wie stervende is niet meer kan begrijpen wat er gebeuren zal. En dus wilsonbekwaam is geworden.

De Nederlandse verpleeghuisarts en filosoof Bert Keizer verklaarde in het tijdschrift Relevant, van de NVVE - Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde - dat hij niet iemand wilde doodmaken die zelf niet kon begrijpen wat er gebeurde. En dat hij ook in het algemeen vindt dat artsen dat niet moeten doen: *'Als je toestaat dat andere mensen beslissen dat iemand dood wil of moet, maak je van mensen 'ex-mensen', categorie huisdieren: het baasje beslist.'*

Zorgkosten

Intussen lijkt een merkwaardige paradox te ontstaan: de kosten van de zorg in de laatste levensfase wordt - zeker in economisch precaire tijden van bezuinigingen - zwaarder om dragen. Anderzijds willen steeds minder mensen naar verpleeghuizen: een rusthuis als het voorgeborchte van het graf. Steeds vaker worden ze daarbij vooral in woorden ondersteund door familieleden. Ouderenhart.be helpt bij het kritisch bevragen van leven en sterven in rusthuizen. Uit de studie van de Koning Boudewijnstichting over het leven na het pensioen bleek dat 81% vragen, twijfels, angsten over oud worden liever voor zich uitschuiven en doodzwijgen.

In Nederland hebben 250 duizend mensen dementie, meestal de ziekte van Alzheimer. Het voorbije jaar werd 4 miljard euro uitgegeven aan zorg voor demente mensen. Een derde van hen woont in een verpleeg- of verzorgingshuis. Tegen 2040 verwacht men een verdubbeling van het aantal personen met dementie met in 2050 een piek van 565 duizend. Indien demente mensen langer thuis kunnen blijven zou volgens de ziekenfondsen deze zorg 200 miljoen euro goedkoper kunnen. In de regio Noord-Holland-Noord van Alkmaar tot Texel probeert de zorgverzekeraar dit met een intensere persoonlijke begeleiding.

In Haneke's 'Amour' neemt de man uiteindelijk zelf de beslissing voor zijn echtgenote. In een impuls? Uit liefde?

'Hoezeer de mensen ook aan het leven hangen: als ze vinden dat een leven niet voldoende kwaliteit meer heeft, kan het sterven plotseling niet snel genoeg gaan. (...) De vraag is: wil je de zieke van zijn ziekte bevrijden of jezelf van je hulpeloosheid?' (uit: Arno Geiger, De oude koning in zijn rijk).

Jan Van Duppen

(De auteur is huisarts in Rotterdam en voormalig parlementslid voor SP.A.)